

**Asia: HE 241/2020 vp; hallituksen esitys eduskunnalle
hyvinvointialueiden perustamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon sekä
pelastustoimen järjestämisen uudistusta koskevaksi lainsäädännöksi sekä
Euroopan paikallisen itsehallinnon peruskirjan 12 ja 13 artiklan mukaisen
ilmoituksen antamiseksi**

Eduskunnan valtiovarainvaliokunta on pyytänyt Keski-Pohjanmaan liitolta lausuntoa hallituksen esityksestä, joka koskee hyvinvointialueiden perustamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen uudistusta. Lausunnossa on pyydetty käsittelemään erityisesti uudistuksen taloudellisiin vaikutuksiin ja rahoitusmalliin liittyviä kysymyksiä.

Hallituksen esityksessä todetaan, että sosiaali- ja terveystaloudelliset sekä pelastustoimeja koskevan uudistuksen tavoitteena on kaventaa hyvinvointi- ja terveyseroja, turvata yhdenvertaiset ja laadukkaat sosiaali- ja terveystaloudelliset sekä pelastustoimen palvelut, parantaa turvallisuutta, palveluiden saatavuutta ja saavutettavuutta, turvata ammattitaitoisen työvoiman saanti, vastata yhteiskunnallisten muutosten mukaan tuomiin haasteisiin ja hillitä kustannusten kasvua.

Esityksessä todetaan myös, että hyvinvointialueesta annettavassa laissa säädettäisiin hyvinvointialueen toimintaa, taloutta ja hallintoa sekä talouden tarkastusta koskevat säännökset. Hyvinvointialueiden toiminta rahoitettaisiin pääosin valtion rahoituksella ja osaksi palvelujen käyttäjiltä perittävillä asiakasmaksuilla. Rahoituksesta säädettäisiin lailla hyvinvointialueen rahoituksesta. Rahoitus määräytyisi laskennallisesti pääosin hyvinvointialueen palvelujen tarpeen sekä olosuhdetekijöiden perusteella. Pelastustoimen rahoitukseen vaikuttaisi lisäksi riskikerroin. Valtion rahoitus olisi hyvinvointialueille yleiskatteellista.

Keski-Pohjanmaan liiton lausunto

Keski-Pohjanmaan liiton näkemyksen mukaan hallituksen esitykseen (HE 241/2020 vp) valtion vastuu hyvinvointialueiden rahoituksesta on kannatettava ja perusteltu. Keski-Pohjanmaan liitto näkee kuitenkin erittäin tärkeänä periaatteena sen, että hyvinvointialueella on vahva itsemääräämisoikeus taloudellisista resursseistaan.

Ensi vaiheessa hyvinvointialueille ei synny verotusoikeutta, vaan hyvinvointialueiden rahoitus perustuu yleiskatteelliseen laskennalliseen valtion rahoitukseen sekä maksu- ja myyntituloihin. Todellista itsemääräämisoikeutta ei synny, jos valtio yksin päättää taloudellisten

resurssien määrästä ja kohdentamisesta. Jotta itsemääräämisoikeus toteutuu edes jossain määrin, tarvitaan valtion ja hyvinvointialueen välistä tiivistä vuorovaikutusta kustannustason määrittämisessä ja vuosittaisen talousarvioprosessin aikana. Suunnittelussa tulee huolehtia riittävän ja oikean tiedon käyttämisestä rahoituspohjan laskennassa. Vuosittain toteutettavat alueelliset neuvottelut, joissa tunnistetaan yhteisesti hyvinvointialueen tilannekuva ja tarpeet valtion ja hyvinvointialueen välillä, ovat ehdottoman tärkeitä hyvinvointialueiden taloutta ja toimintaa suunniteltaessa.

Talouden ohjaus- ja rahoitusmallia voidaan pitää haastavana erityisesti niiden maakuntien osalta, joissa on jo toimivat, keskitettyjä sosiaali- ja terveyspalveluja tarjoavat kuntayhtymät, kuten Keski-Pohjanmaalla. Näiden hyvinvointialueiden rahoituksessa tulee ottaa huomioon olemassa olevat olosuhteet ja erityispiirteet rahoituspohjaa laskettaessa. Esimerkiksi kaksikielisyyden määräytymistekijän (0,5 %) merkitystä ei voi vähentää, koska se tosiasiallisesti vaikuttaa palvelujärjestelmän rakenteissa. Olennaista on, että olosuhteista ja erityispiirteistä johdetuista ja rahoituspohjaan vaikuttavista väliaikaisista tai pysyvistä kustannuksista on johdettu kustannustaso, joka on valtion ja hyvinvointialueen hyväksyttävissä. Pysyväksi jääviin muutuskustannuksiin taikka sopimuksenvaraisiin pysyviin muutoksiin tulee olla riittävä, hyvinvointialueille todellisten kustannusten mukaisesti kohdennettu erillinen, pysyvä rahoitus.

Valtioneuvoston asetuksella tulee voida tarkentaa säännöksiä mm. laskelmia koskevien tietojen keräämisestä ja laskelmien tarkistamisesta. Kuitenkin ennakoitavuuden näkökulmasta tarvetekijöistä ja niiden painokertoimista ei tulisi säätää useammin kuin neljän vuoden välein ilman painavia perusteita.

Rahoitusjärjestelmän valvonta- ja ohjausmalli ei saa muodostua ehdottomaksi tilanteissa, joissa hyvinvointialueilla esiintyy taloudellisia haasteita. Keski-Pohjanmaan liitto pitää tärkeänä, että valtio sitoutuu kattamaan hyvinvointialueille sosiaali- ja terveydenhuoltopalvelujen kasvusta aiheutuvat menot, jotta kansalaisten yhdenvertaiset palvelut voidaan turvata.

Keski-Pohjanmaan liitto pitää myös tärkeänä, että jo toiminnassa olevien sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja tuottavien kuntayhtymien rahoitus turvataan uudistuksessa. Esimerkiksi Keski-Pohjanmaan sosiaali- ja terveyspalvelukuntayhtymä Soite on jo ennen uudistusta merkittävästi karsinut kustannusrakennettaan ja tehostanut palvelurakenteensa toimivuutta. Nämä toimintaansa jo kehittäneet kuntayhtymät eivät saa joutua taloudellisesti kärsimään tekemästään talouden tehostamis- ja kehitystyöstään sen vuoksi, että lainsäädäntö velvoittaa toimijat jatkossa

asetettuun kustannustasoon. Tämä voi pahimmillaan myös heikentää kansalaisten palvelujen saatavuutta alueella.

Muita keskeisiä hyvinvointialueen taloudelliseen itsemääräämisoikeuteen vaikuttavia asioita on mahdollisuus päättää itse tarvittavista investoinneista, jotka palvelujen toimeenpanon näkökulmasta olisivat perusteltuja ja tarpeellisia.

Keskeinen taloudellinen haaste on myös turvata pelastustoimelle riittävät taloudelliset resurssit, jotta palvelut kyetään järjestämään hyvinvointialueella yhdenvertaisesti ja vaikuttavasti. Yhdistysperusteisten sopimuspalokuntien toimintaedellytykset on turvattava myös taloudellisten resurssien osalta.

Kokkolassa 1.3.2021

Keski-Pohjanmaan liitto

Jyrki Kaiponen

Maakuntajohtaja

Marita Mutka

Strategiapäällikkö